▪ octombrie 2012

noutăţi

în cercetarea minorităţilor naţionale din România

GUVERNUL ROMÂNIEI

INSTITUTUL PENTRU STUDIEREA PROBLEMELOR MINORITĂŢILOR NAŢIONALE

400697 Cluj Napoca
Str. Gavril Muzicescu, nr. 5
Tel: 0364 103 154; 0364 116 261
Fax: 0364 103177
E-mail: office@ispmn.gov.ro
www.ispmn.gov.ro

▪ cărţi

Michael Stewart (ed.): *The Gypsy "Menace": Populism and the New Anti-Gypsy Politics* [„Pericolul ţigănesc". Populismul şi noua politică antiţigănească]. London: HURST & Co., 2012. 382 p.

Abstract. Volumul de faţă analizează cum anxietăţile şi temerile legate de romii/ţiganii „vecini", „migranţi", „dependenţi de ajutor social", „ocupanţi", „nomazi", „cerşetori" etc. devin sursa unei furii în partea majorităţii sau a „celorlalţi". Această furie poate fi şi chiar este mobilizată politic. Unii factori, precum xenofobia crescândă, sentimentul pierderii suveranităţii şi a controlului democratic, deziluzii legate de elita politică etc. creează circumstanţe propice pentru această mobilizare ducând spre consecinţe neaşteptate şi terifiante. Astfel, studiile din volum sunt focalizate pe mai noul fenomen al populismului antiroma, la nivelul studiilor de caz acoperind aria ţărilor UE.

Cele 15 lucrări care reprezintă diferite discipline şi metode ale ştiinţelor sociale sunt grupate în trei capitole. Primul capitol este axat pe manifestarea noilor forme de excludere socială şi politică a romilor în Ungaria, Bulgaria, Republica Cehă, Italia şi Franţa. În capitolul al doilea, intitulat *From Local Conflicts to Reshapings of the Social Imaginary* [De la conflicte locale la remodelarea imaginarului social], urmează o serie de studii de caz aprofundate din Ungaria, Republica Cehă şi România, respectiv legate de romii în Irlanda originari din România. Cele două cercetări care abordează cazul romilor din România sunt: *Segregation and Ethnic Conflicts in Romania - Getting Beyond the "Last Drop" Model* [Segregare şi conflicte etnice în România. O privire asupra modelului „ultima picătură"] de Stefánia Toma (pp. 191-213); *Spaces of Hate, Places of Hope: The Romanian Roma in Belfast* [Ură şi speranţă: Romii din România în Belfast] de Colin Clark şi Garreth Rice (pp. 167-190). Ultimul capitol este dedicat modalităţilor în care această problematică trebuie să fie adresată de diferiţi actori sociali, adică politicieni, organizaţii neguvernamentale şi activişti. Astfel, volumul prezintă nu numai provocările politicilor liberale, dar sugerează şi acţiuni pentru combaterea noilor faţete ale xenofobiei.

▪ reviste, articole

***Tesăr, Cătălina: Becoming Rom* (*male*), *becoming Romni* (*female*) among Romanian Cortorari Roma: On body and gender [Cum devii *rom* (barbat) si *romni* (femeie) la romii Cortorari din România. Note despre corp si gen]. In *Romani Studies*, Vol. 22, nr. 22, 2012, pp. 113-140.**

Abstract. Studiile care discută categoria de gen la romi acordă prioritate simbolismului corpului femeilor şi implicit capacităţii de poluare a acestora. Articolul de faţă nuanţează această perspectivă. Inspirat de cercetările Palomei Gay y Blasco, studiul demonstrează că o dimensiune importantă a concepţiei de gen la romi o reprezintă corpul în fizicalitatea sa (nu doar în simbolistica sa). Analiza se bazează pe o cercetare de teren în comunitatea romilor cortorari din Transilvania. Cortorarii aşează în centrul reprezentărilor lor despre gen capacitatea reproductivă a celor doua sexe care, în comportamentul social de zi cu zi, trebuie să urmeze anumite prescripţii morale în funcţie de categoriile de rudenie şi vârsta cărora aparţin. Adulţii aranjează căsătoriile copiilor puberi. Căsătoriile sunt legitimate prin actul sexual şi durează doar dacă cei doi parteneri sunt fertili. Ca să fii recunoscut ca persoană de gen feminin sau masculin, trebuie să procreezi. Autoarea

propune înţelegerea categoriei de gen dintr-o perspectivă procesuală care ţine seama de concepţiile vulgare despre corp şi de experienţele pe care corpul le trăieşte la nivelul culturii locale.

▪ proiecte, rapoarte de cercetare

Proiectul *RomaHealthNetwork*, Institutul pentru o Societate Deschisă şi Universitatea din Pécs - Facultatea de Medicină Generală

***Descriere*.** Lansat în cursul lunii octombrie, *RomaHealthNetwork* este o reţea virtuală sprijinită de către Institutul pentru o Societate Deschisă (Open Society Institute) prin *Programul Sănătate Publică - Proiectul Sănătatea Romilor* având drept scop avansarea sănătăţii şi drepturile minorităţilor etnice şi persoanelor marginalizate prin dezvoltarea competenţelor organizaţiilor profesionale şi a societăţii civile, în general. Portalul *RomaHealthNetwork*, cu interfaţă şi conţinut în limba engleză, serveşte a fi o platformă ştiinţifică interactivă. Portalul conţine o bază de date a publicaţiilor din domeniul vizat, structurat pe arii (sociologie, demografie, drepturile omului, sănătate/epidemiologie, mod de viaţă/prevenţie, aspecte metodologice, sistemul sănătăţii publice), conţinutul ei fiind constant lărgit, precum şi un calendar de evenimente, forum şi posibilităţi de socializare între organizaţii, cercetători individuali, experţi, asistenţi sociali ş.a.m.d. Astfel, portalul integrează avantajele bazelor de date şi a reţelelor sociale.

Proiectul *Observatorul pentru Romi*, Agenţia de Dezvoltare Comunitară „Împreună"

Descriere. În luna octombrie, Agenţia de Dezvoltare Comunitară „Împreună" a lansat primele rezultate ale analizei datelor colectate în cadrul iniţiativei *Observatorul pentru Romi*. Proiectul amplu vizează colectarea de date privind indicatorii de incluziune socială în ceea ce priveşte minoritatea romă (ocupare, educaţie, locuire/infrastructură şi sănătate), pentru a furniza recomandări bazate pe analize riguroase în privinţa politicilor de incluziune socială pe care guvernul ar trebui să le formuleze, inclusiv în perspectiva noii programări financiare ale fondurilor europene (2014-2020). Primul studiu în acest sens a fost prezentat în cadrul conferinţei *Observatorului pentru romi: de la date la progres* (18 octombrie, Bucureşti).

Cercetarea s-a derulat în luna iulie, colectându-se date pe două eşantioane reprezentative la nivel naţional (romi şi neromi), cu o marjă de eroare de ±3%. Faţă de cercetările din ultimii 10 ani referitoare la romi, metodologia folosită a reprezentat un punct forte, deoarece colectarea datelor nu s-a mărginit la comunităţile compacte de romi (aşa-zisă schema Sandu), ci a cuprins şi romi care nu locuiesc în comunităţi compacte. Metodologia folosită este foarte asemănătoare cu cea folosită în lucrarea *Romii din România* coordonată de Cătălin Zamfir şi Marian Preda (Editura Expert, 2002).

Datele colectate evidenţiază, pe lângă statisticile legate de sărăcie, câteva aspecte noi pe care decidenţii politici şi opinia publică nu le cunosc şi care contrazic câteva din stereotipurile răspândite despre romi. De exemplu, ideea că majoritatea romilor trăiesc din ajutoare sociale este contrazisă: în iulie 2012, doar 2% dintre romi declarau venitul minim garantat ca sursă de venituri. Aproximativ 45% dintre romi muncesc, însă doar 37% dintre aceştia au un contract de muncă legal.

Raportul final al analizei datelor va fi lansat la începutul anului viitor. Pentru mai multe informaţii contactaţi Agenţia „Împreună": office@agentiaimpreuna.ro.

▪ simpozioane, conferinţe, mese rotunde, workshopuri

Conferinţa internaţională *Canon - Context - Culture and the Hermeneutics of Canon* [Canon - Context - Cultură şi hermeneutica canonului], Bucureşti, 11-12 octombrie 2012

Descriere. Conferinţa organizată de către Centrul de Studii Israeliene al Facultăţii de Ştiinte Politice a Universităţii din Bucureşti a constituit întrunirea a două societăţi academice internaţionale, Society for Jewish and Biblical Studies in Central Europe, respectiv The Hermeneutics of Judaism, Islam and Christianity. La eveniment au fost prezenţi 20 de invitaţi din Germania, Austria, Italia, Franţa, Polonia, Croaţia, Ungaria, Bulgaria, România şi Israel. Programul conferinţei şi alte detalii sunt disponibile pe pagina web a Universităţii.

Conferinţa *Între salvare şi exterminare în cel de-al Doilea Război Mondial*, 12 octombrie 2012

Descriere. Conferinţa a fost organizată de către Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel", Ambasada Suediei, Ambasada Statului Israel şi Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative (SNSPA) cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la naşterea lui Raoul Wallenberg şi încadrată în seria evenimentelor organizate cu ocazia Zilei Naţionale de Comemorare a Victimelor Holocaustului din România.

Raoul Wallenberg, diplomat şi om de afaceri suedez, născut în 1912 la Kappsta, o suburbie a oraşului Stockholm, a avut o contribuţie unică în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, reuşind în timpul Holocaustului să salveze vieţile a zeci de mii de evrei din Budapesta. Ca ataşat special al Ambasadei Suediei la Budapesta, Wallenberg a eliberat evreilor paşapoarte suedeze temporare, supranumite „paşapoarte de protecţie" (Schutz-pass) pentru a putea pleca în Suedia. Pe data de 17 ianuarie 1945, la vârsta de 32 de ani, a fost arestat de către NKVD (precursorul KGB) şi nimeni nu a mai ştiut ce s-a întâmplat cu el până în 1957 când sovieticii au declarat oficial că Raoul Wallenberg a fost găsit mort în închisoarea Lubjanka din Moscova, la 17 iulie 1947.

Conferinţa a avut loc la SNSPA şi a fost structurată în două sesiuni. În prima, *Raoul Wallenberg între istorie şi actualitate*, au conferenţiat din Suedia Hedi Fried, supravieţuitoare a Holocaustului, Marie Tuma, directorul Institutului Raoul Wallenberg din Lund, iar din Israel, Eli Yosef, iniţiatorul proiectului Raul Wallenberg în şcoli. În cea de-a doua sesiune, cercetătorii Lya Benjamin, Ottmar Traşcă şi un descendent al unui supravieţuitor ajutat de Raoul Wallenberg, Andreea Ghiţă, au susţinut prezentări pe tema *Români care au salvat evrei.*

***Astra Film Festival 2012*, Sibiu, 15-21 octombrie 2012**

Descriere. Festivalul internaţional cu o solidă reputaţie, dedicat documentarului creativ din Europa Centrală şi de Est, a fost înfiinţat în anul 1993 şi a ajuns anul acesta la cea de-a 12-a ediţie. Anul acesta au fost înscrise pentru selecţie peste 1000 de titluri din 54 de ţări, iar dintre acestea au intrat în competiţie şi au fost prezentate publicului 80 de producţii. În cadrul ediţiei actuale următoarele filme au abordat tematica

minorităţilor naţionale din România: *Ajutând-o pe Mihaela* (2011, Hanna Maylett), Muzicantul din Göttingen (2012, Mihai Andrei Leaha), *Adevărul despre Holocaust* (2012, Florin Cioaba) şi *Balul Ţiganilor* (2012, Alfred Bulai).

În cadrul festivalului a avut loc şi un masterclass intitulat *Roma Stories*, care a avut drept scop investigarea imaginii romilor în filmul documentar, fiind interesat mai ales de diferite perspective şi abordări dominante în acest domeniu. Astfel, selecţii reprezentative din câteva filme documentare au pus faţă în faţă viziuni diferite în documentarul de televiziune şi în filmul social/antropologic, fiind comentate apoi, cu sprijinul realizatorilor, sensurile, mizele şi modalităţile tehnice corespunzătoare. Filmele în discuţie au fost *Britain's child beggars* (2011, John Sweeney - BBC), *One way trip* (2010, Mirel Bran, Jonas Mercier), *Preafericiţii de la groapa de gunoi* (2011, Mihaela Michailov et. al.), *Auf der Kippe* (1997, Andrei Schwartz), *Adevărul despre Holocaust* (2012, Florin Cioaba), *Balul Ţiganilor* (2012, Alfred Bulai), respectiv *Ajutând-o pe Mihaela* (2011, Hanna Maylett). La sfârşitul programului, în cadrul unei mese rotunde au fost sintetizate şi dezbătute semnificaţiile şi impactul social ale diferitelor imagini concurente despre romi, problemele sociale şi cultura lor. La discuţiile seminarului au participat specialişti precum Vintilă Mihăilescu, Michael Stewart, Bogdan Iancu, Cătălina Tesăr, Mirel Bran, Enikő Vincze, Mihaela Michailov, Ciprian Necula, Mircea Toma, Nicoleta Biţu, Dumitru Budrala şi László Fosztó.

Abstractele filmelor prezentate le puteţi accesa pe pagina de web a AFF.

Conferinţa internaţională *Kulturális örökség és kutatás. A kolozsvári (romániai magyar) néprajzoktatás és -kutatás története* [Cercetarea patrimoniului cultural. Din istoria educaţiei şi cercetării etnografice clujene], Cluj-Napoca, 26 octombrie 2012

Descriere. Conferinţa internaţională cu participanţi din România şi Ungaria a fost organizată de către Institutul de Etnologie şi Antropologie Maghiară al Universităţii Babeş-Bolyai, Secţia de etnografie şi antropologie a Asociaţiei MTA-KAB, Societatea Muzeului Ardelean şi Asociaţia Etnografică „Kriza János", având drept scop prelucrarea istoriei învăţământului şi cercetării etnografice din Cluj-Napoca (şi mai pe larg etnografia maghiară din România), respectiv popularizarea acestor informaţii. Programul conferinţei (în limba maghiară) poate fi consultat pe pagina web a Asociaţiei Etnografice „Kriza János", repectiv a Institutului de Etnologie şi Antropologie Maghiară UBB.

În cadrul acestui eveniment au fost lansate o serie de cărţi apărute recent. Astfel, *Ez a kő tétetett... Az emlékezet helyei Kolozsváron (1440-2012)* [Piatra aceasta a fost amplasată... Locuri ale memoriei în Cluj-Napoca (1440-2012)] şi *Emlékállítás és emlékezési gyakorlat. A kulturális emlékezet reprezentációi Kolozsváron* [Constituirea memoriei şi practici comemorative. Reprezentări ale memoriei culturale la Cluj-Napoca] de Albert Zsolt Jakab, ambele volume apărute la Editura Asociaţiei Etnografice Kriza János - Editura ISPMN (Cluj-Napoca, 2012) au fost prezentate de Vilmos Keszeg. *A kalotaszegi cigányzenészek társadalmi és kulturális hálózatáról* [Reţelele sociale şi culturale ale muzicanţilor romi din zona etnografică Călata] de Csongor Könczei, carte apărută la Editura Kriza János Néprajzi Társaság (Cluj-Napoca, 2011) a fost prezentată de către Ákos Nagy. *A moldvai csángók népi vallásosságának imagisztikus rítusai* [Riturile imagistice ale religiozităţii populare în satele ceangăilor din Moldova] de Lehel Peti, Editura ISPMN (Cluj-Napoca, 2012), a fost prezentat de Sándor Ilyés. *Rituális szimbólumok. A székely-magyar jelképkultúra világából* [Ritualuri simbolice. Din simbolistica secuieasco-maghiară], apărută la editura Editura Pallas-Akadémia (Miercurea-Ciuc, 2012) de Lajos Balázs a fost prezentată de autor.

Workshop în cadrul proiectului *Amintiri de carton. Conservarea patrimoniului naţional al Deportării romilor în Transnistria*, Bucureşti, 30 octombrie 2012

Descriere. La 30 octombrie 2012, Institutul Naţional pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel", alături de Centrul de Cercetări Culturale şi Sociale „Romane Rodimata" a organizat la sediul Institutului workshop-ul *Amintiri de carton. Conservarea patrimoniului național al Deportării romilor în Transnistria*. Atelierul ştiinţific face parte din proiectul cu acelaşi titlu, lansat anul curent, care îşi propune realizarea hărţii orale a deportării romilor în Transnistria. La acest workshop au participat Adrian-Nicolae Furtună, preşedintele „Romane Rodimata", Alexandru Florian, directorul general al Institutului „Elie Wiesel" şi Radu Enache, prof.univ. SNSPA. În a doua parte a workshop-ului s-a prezentat si un colaj cu interviuri, parte al proiectul *Amintiri de Carton*, precum a avut loc şi proiecţia filmului documentar *Struma* (2001, Radu Gabrea).

▪ anunţuri

Seminarul *Încotro, limba rromani?* Bucureşti, 29 noiembrie 2012

Descriere. Centrul Naţional de Cultură a Romilor „O Romano Kher" a organizat şi finanţat în ultimii ani două importante activităţi la nivel naţional dedicate limbii rromani (în anul 2009 la Timişoara şi în 2010 la Bucureşti). Evenimentul din anul curent este coorganizat de către Secţia de limba şi literatura rromani a Facultăţii de Limbi şi Literaturi Străine din cadrul Universităţii din Bucureşti. Ca şi la evenimentele anterioare şi la acest seminar sunt aşteptaţi filologi, profesori, metodişti, studenţi, masteranzi, doctoranzi, traducători, autori de lucrări în limba rromani ş.a., cu preocupări privind limba rromani, care utilizează sau scriu despre această limbă, care au ca preocupare permanentă promovarea limbii rromani sub toate aspectele sale (lingvistic, literar, artistic, mass-media, socio-politic ş.a.). Totodată, seminarul îşi propune să radiografieze modul în care limba rromani este prezervată, promovată şi cultivată, graţie demersului diurn al unor persoane şi instituţii din România, cum această limbă serveşte ca mijloc de transmitere a mesajelor literare, artistice, jurnalistice etc.

Persoanele interesate să ia parte la seminar cu lucrări, sunt invitate să transmită formularul de înscriere completat şi rezumatul prezentării anterior datei de 12 noiembrie 2012 la ambele adresele de e-mail: sarau_2006@yahoo.com (Gheorghe Sarău) şi secretariat@romanikultura.ro (CNCR - R Kh). În data de 14 noiembrie 2012 vor fi comunicate invitaţiile de acceptare a participării la seminar, în care vor fi comunicate şi detaliile de organizare.

Costurile legate de deplasarea participanţilor acceptaţi cu prezentare şi de cazare a acestora (în noaptea de 28 spre 29 noiembrie 2012) vor fi asigurate de către CNCR - R Kh.

▪ despre buletinul informativ Noutăţi

Lucrările ştiinţifice şi evenimentele incluse în acest buletin informativ nu constituie o listă completă. Cei interesaţi să coopereze la realizarea lui sunt rugaţi să ne contacteze la adresa centru.doc@ispmn.gov.ro. Cei care nu doresc să primească acest buletin informativ sunt invitaţi să ne contacteze în acest sens.

Informaţii detaliate în legătură cu proiectul *Noutăţi în cercetarea minorităţilor naţionale din România* şi

numerele anterioare ale buletinului informativ se găsesc pe pagina web a Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităţilor Naţionale din România (ISPMN).

Pentru informaţii legate de proiectele derulate în cadrul ISPMN şi publicaţiile apărute la Editura ISPMN vizitaţi pagina web a Institutului.